

İSTANBUL'DA YAŞAM KÜLTÜRÜ-II SEMPOZYUMU

24-25 Mayıs 2007, İstanbul

24 Mayıs 2007 Perşembe, 14.00

İkinci Oturum: İstanbul'da Toplumsal Yaşam

Kentsel Alanda Sanayileşme, Sanayisizleşme ve Göç: İstanbul Örneği

Doç. Dr. Ayhan Kaya

Türkiye bir göç ülkesi, İstanbul bir göçmen kenti. Son yıllarda İranlı, Boşnak, Kosovalı, Afgan, Kürt ve pek çok farklı grup Türkiye'ye sürekli veya geçici olarak yerleşmektedir. Sayıları yaklaşık 200 bini bulan Avrupa Birliği yurttaşları ise diğer başka bir grubu teşkil etmektedir. Türkiye ve özellikle İstanbul, bir yandan doğu komşuları için istikrarlı bir coğrafya olma anlamını taşıdığından, öte yandan Avrupa Birliği ülke vatandaşları için refahın, dinamizmin ve yeni imkânların olduğu bir ülke olma potansiyelini barındırdığından, bugün ve gelecekte göçün hedefi olmaya namzet bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerikalı bilim insanlarının yaptığı projeksiyonlar doğrultusunda, bugün genç nüfusun yoğun olduğu Türkiye'de 2050 yılında yaşlı nüfusun genç nüfusa oranla çok daha fazla olacağı ve dolayısıyla nüfus piramidinin tersine döneceği düşünülürse, 40 yıl sonra sokaklarımızda belki çok daha fazla göçmenle yaşayan gelişmiş bir ülke olacağımızı hayal edebiliriz.

Göç ve göçmenler konusu küresel anlamda yapısal sorunların giderek artmasıyla daha fazla önem kazanmaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısında, yerkürenin küresel adalet anlamında önemli bir eşitsizlikle karşı karşıya bulunduğunu ve yer yer hızla büyüyen yoksulluk okyanusları içerisinde varsıl adacıkların ortaya çıktığını görüyoruz. Bu nedenle, yoksul ülkelere varsıl ülkelere; etnik, ulusal, dinsel ve kabile savaşlarının olduğu topraklardan istikrarın olduğu topraklara hızlı bir kaçış sözkonusu. Bu tür göçler, küresel anlamda iktisadi krizler olmadığında, evsahibi toplumlar tarafından belli ölçüde olumlu karşılanırken, yapısal sorunların olduğu dönemlerde önemli bir sorun olarak algılanmaktadır. Bunun nedenini kabaca, sınırlı olduğu düşünülen iktisadi, siyasal ve toplumsal kaynakların paylaşım sürecine "istenmeyen yabancıların" da eklenme

ihtimalinin belirmesi olarak ifade edebiliriz. Yoksulluğun, işsizliğin, terörün, şiddetin ve yapısal problemlerin yaygınlaşmasıyla, bu tür gruplara toplumsal tepki üretilmesi anlaşılabilir. Ancak asıl önemli olan, bu toplumsal reflekse son verecek siyasi bir iradenin yokluğu sorunsalıdır. Genellikle, ulus devletlerin yapısal sorunlara çözüm üretilmediklerinde başvurdukları en kolay araç, göçmenler ve yabancılar üzerinden “içerideki düşman” sendromunu yaratmak ve kullandıkları milliyetçi, yabancı düşmanı söylemlerle birlikte kitleleri kendi yörüngelerinde tutabilmektir. Bu süreçte, siyasi iktidarlar ve devletler, genellikle göçmenleri ve göçü, ulusal güvenliğe karşı bir “güvenlik tehdidi” olarak tanımlar. Bugün yaşanan göç sorununun özünde modern siyasi iktidarların (ABD, İngiltere, Fransa, Hollanda vb.) göç korkusunu sadece kendi kısa erimli politik amaçları doğrultusunda bir tür yönetsellik aracı olarak kullanmaları yatmaktadır.

Son yıllarda göç ve göçmenler konusunun daha çok ulusal bütünlüğü ve güvenliği tehdit eden bir unsur olarak algılandığını, ancak konunun endüstriyel ve postendüstriyel arka plan bağlamında yeterince değerlendirilemediği gözden kaçırılmamalıdır. İstanbul, Diyarbakır, Mersin’de gerçekleştirmekte olduğumuz yerinden olmuş nüfusa yönelik alan çalışmalarında, yeni ekonominin ihtiyaç duymadığı kalifiye olmayan yığınların kente tutunabilmek için karşı karşıya kaldığı sorunların yol açtığı travmaların gündelik hayatta bıraktığı izleri görmek pekâlâ mümkün. Giderek sıradanlaşan aile içi şiddet, namus cinayetleri, “mafyöz” ilişkiler ve kentsel şiddet gibi unsurların bu bağlamda ortaya çıkan semptomlar olarak ele alınması gerekmektedir.

Bu bildirinin amacı, yukarıda özetlenen yerel ve küresel bağlam içerisinde sanayileşme, sanayisizleşme ve göç ilişkilerini tartışmaya çalışmaktır.